

FONS OLLER

[ÀREA D'IDENTIFICACIÓ]: CAT-AMCS-705

[NIVELL DE DESCRIPCIÓ]: FONS

[VOLUM I SUPORT]: 4,2 ml, paper, pergamí

[NOM DEL(S)PRODUCTOR(S)]: Ca l'Oller (1188-1974)

[HISTÒRIA DEL(S) PRODUCTOR(S)]: El fons patrimonial Oller del veïnat d'Esclet testimonia el creixement i l'evolució d'un dels masos més importants del terme, amb les totes les seves ramificacions familiars i territorials. L'existència del mas Oller, una explotació de fèrtils i extenses terres situada a la part més meridional del veïnat, l'hem de situar al s. XIII i se'n té coneixement documental des de principis del s. XIV. Els documents que hi fan referència fan suposar que el mas ja es trobava en ple funcionament durant bona part del segle anterior. L'evidència prové de dos capbreus (del 1314 i del 1319) de confirmació de propietat, de manera que l'establiment del mas ja s'havia fet molts anys abans. En el primer, qui encapçala la nissaga, Oller Feliu, confirmà que tenia per l'Almoïna del Pa de la Seu de Girona el domini útil d'una peça de terra que afrontava amb les terres del mas Oller i amb la riera Vella de Verneda. El segon ens fa saber que el mas Oller pertanyia al domini directe del monestir benedictí de Sant Feliu de Guíxols i el mateix Oller Feliu i el seu fill Ramon foren els qui es declararen homes propis i solius de l'abat, o sigui, vassalls seus i no dependents de cap altre senyor. Afirmaren tenir, per ell, el capmàs o masia, juntament amb la quintana, el clos, l'era, l'hort i el farraginal, quines terres estaven situades a l'entorn i properes a la masia. Aquestes terres limitaven, a sol ixent, amb la riera Vella de Verneda; a migdia, en una peça del mas que es tenia sota el domini de la Comanda del Temple d'Aiguaviva; a ponent, amb terres del mas Vivet d'Esclet; i, a tramuntana, en un alou del capbrevant i, part, en una terra que es tenia, també, per la mateixa Comanda del Temple d'Aiguaviva. Es veu clarament que es tractava d'un mas remença, amb terres de senyoria compartida, el qual, a més de les terres indicades, tenia, també, pel mateix monestir, dos altres camps al pla de Vilabella que a migdia afrontaven amb la riera Gotarra i un altre camp al pla de Perafita que, a sol ixent, afrontava amb terres del mas Hospital, del veïnat de Perles. En el document no s'especifica l'extensió dels camps però sí que es fa constar que, dels esplets provinents de totes les terres descrites, s'hauria de pagar anualment tasca, a l'abat, és a dir, l'equivalent a l'onzena part de les collites obtingudes.

Les tasques a realitzar s'havien de fer a les terres veïnes de la casa forta de Vilabella, propietat del citat Monestir de Sant Feliu de Guíxols, on hi havia el celler i el graner i on s'elaborava el vi de les vinyes de Vilabella i on es guardava la collita dels cereals i, també, on es recollien i s'emmagatzemaven els censos de forment, mestall o altres grans dels diversos masos que el monestir posseïa dins del terme municipal de Cassà; aquestes tasques, cada any, per part del mas Oller, consistien a fer tres joves o llaurades, una el mes de maig i dues durant el temps de sembra. També calia fer dues tragines, la primera el mes de juny i l'altra, portant fems, durant el temps de la sembra. També a l'era de Vilabella, anualment, s'havien de fer les batudes que fossin necessàries, les quals es feien juntament amb els altres homes que estaven sota el domini

de l'abat de la casa forta de Vilabella; També, anualment a Vilabella, calia ajudar a fer les obligades podes i veremes, a més d'ajudar a fer obres a l'hospici o casa fortificada de Vilabella i netejar l'estacada i el vall fortificat, segons el costum establert. Finalment, els Oller reconeixien que tots els terços, lluïsmes, foriscapis i altres drets provinents del mas pertanyien a l'abat del monestir de Sant Feliu de Guíxols.

Amb el temps hi ha un important creixement del patrimoni de l'heretat Oller. Al s. XVI les seves terres s'ampliaren amb la incorporació de les del veí mas Vivet, la masia del qual havia quedat deshabitada i ja es trobava totalment en ruïnes; la senyoria directa d'aquest darrer mas la tenia la Pia Almoina del Pla de la Seu de Girona. No és fins al 1777 que la família Oller mostra interès a adquirir immobles dins la vila de Cassà. Francesc Oller i el seu fill Salvi compraren una casa, amb hort al darrere, que havia estat del difunt sabater Baldiri Thió, qui l'havia adquirida, el 1711, a Salvi Cristià, traginer, situada a la plaça de Sant Pere. Vuit anys més tard, el 1785, Salvi Oller adquiria de mans del domer de Cassà, Benet Civila, marmessor del difunt Josep Tonet i Barambau, dues finques: la primera era una peça de terra situada a orient del "camí que va de Cassà a Caldes", on avui hi ha el carrer del Germà Agustí, conegut popularment com a carrer d'en Nyol que, per orient, afrontava amb l'hort del comprador; la segona, era una casa de la plaça de Sant Pere, del qual quedava separada per la carretera de Sant Feliu a Girona, que per ponent afrontava amb la casa i hort del mateix Oller.

El 1794, el mateix Salvi Oller, comprava a Salvi Cassà, teixidor de lli, una altra casa al costat de les que ja posseïa i que, pel nord, afrontava també amb el Cementiri del qual el separava la citada ctra. de St. Feliu a Girona; a ponent, ho feia amb la casa i hort del comprador; al sud, amb la propietat dels cònjuges Feliu Passapera, apotecari, i Mariana Saura i, part, amb la finca del comprador; i, a l'est, amb els citats Passapera i Saura que avui es correspondria amb la casa de can Gelabertó.

A finals del s. XIX, segons un inventari fet per Francesc Oller i Vidal l'any 1886, el mas Oller tenia una extensió de 140 vessanes que s'estenien a l'entorn de la masia; al veïnat de les Serres posseïa una vinya de 5 vessanes que antigament havia format part del mas Llobet de Corçana. Al mateix veïnat també posseïen un camp anomenat l'Asprada, d'unes dues vessanes; Dins la vila de Cassà, dues cases amb hort al darrere, situades a la plaça de Sant Pere que, per ponent, afrontaven, part, amb el carrer de Barcelona (Nyol), amb Joaquim Cassà i amb Magí Delmàs i, al nord, amb la placeta de Sant Pere; al terme de Caldes de Malavella, una extensió de 52 vessanes de terra que, part, eren boscoses, part, d'arbreda i part de prat que, pel nord, afrontaven amb terres del mas Oller, mitjançant el curs de la riera Gotarra. A Maçanet de la Selva, posseïen el mas Fontanilles, d'unes 120 vessanes d'extensió; a la vila de Blanes, una casa de planta baixa i dos pisos, situada a la plaça de la Constitució, procedent de la unió amb els Aixides d'aquella localitat.

Dolors Oller i Marisc, filla i hereva universal de Narcís Oller i Vila, i neta del citat Francesc Oller i Vidal, durant la primera dècada del s. XX es casà amb Bonaventura Frigola i Coll, de Vilavenut, que aportà al matrimoni un important patrimoni consistent en el mas Frigola de Vilavenut i altres finques a Camós i a Sant Aniol de Finestres. La mateixa Dolors Oller l'any 1925 ampliava l'heretat Oller adquirint el mas Barnés d'Esclat, a Ricard Fàbregas, situat al nord-est del mas Oller i, posteriorment, l'any 1927, el seu gendre, Joan Torras i Riera, marit de Teresa Frigola i Oller, filla de la citada Dolors Oller, comprà el mas Nou d'Esclat, situat al nord de l'heretat, unint els tres masos en una sola gleva.

Finalment, la filla d'aquests darrers cònjuges, Dolors Torras i Frigola, en casar-se amb el Sr. Lluís Frigola i Almeda, aquests cònjuges uniren dues de les heretats mes importants del veïnat d'Esclet: la del mas Oller amb la del mas Frigola.

[HISTÒRIA ARXIVÍSTICA]: La documentació va ser aplegada al mas i conservada pels descendents de la família Oller fins que Joan Lluís Frigola i Torras, que el 2011 en va cedir a l'Ajuntament de Cassà una part important. Dos anys després es va fer un segon ingrés que duplicava el nombre de la donació inicial. Aquesta nova remesa de documentació va ser aprovada pel decret d'alcaldia 97/2013 d'1 de febrer de 2013. Els documents es van recollir a la casa de la plaça de Sant Pere.

[DADES SOBRE L'INGRÉS]: Dues remeses de documentació, els anys 2011 i 2013

[ABAST I CONTINGUT]: Conjunt documental generat per la família del mas Oller que pot servir de model del creixement i desenvolupament d'un patrimoni per mitjà d'estratègies i aliances patrimonials. Hi ha pocs documents dels segles XIV i XV, però des de finals del s. XVI es pot anar seguint, sense interrupció, cada una de les generacions de la família Oller que van viure i es van anar succeint en el mas, les relacions amb els diferents senyors, el seu festeig amb l'estament eclesiàstic i la sostenibilitat econòmica dels masos. A més s'hi veu reflectit un dibuix del paisatge agropecuari, de les tasques que s'hi duïen a terme i de la manera com s'hi duïen a terme. Dins aquest conjunt documental té un protagonisme especial la documentació patrimonial formada per: inventaris, capbreus, capítols matrimonials, censos, comptabilitat, escriptures, establiments de beneficis, llibretes de llogar mossos i criades, testaments... destacant d'entre tots el llibre dels actes del mas Oller de l'any 1590. A banda d'aquest important grup de documentació també n'hi ha un altre de molt rellevant i divers: una còpia de l'any 1508, del privilegi reial del 1456 que permet l'elecció dels regidors de la Universitat de Cassà i de celebrar mercat setmanal i dues fires anuals; processos, representacions teatrals, remeis casolans, receptes, poemes... i una interessant biblioteca centrada en teologia.

[SISTEMA D'ORGANITZACIÓ]: L'estudiós Joaquim Mundet va fer una minuciosa descripció del fons, a nivell d'unitat documental simple, que va servir de base per a l'actual inventari, resultat de la revisió i actualització d'aquell. El fons s'ha classificat i ordenat segons el quadre de classificació proposat per Maria Àngels Adroer i Pere Gifre a "Arxius privats i arxius patrimonials a Catalunya". *Lligall I*, 1989, p. 83-94:

CODI_NIVELL	NOM_NIVELL	F
0000000000000	LLIBRES MESTRES I INVENTARIS	Grup de sèries 1
0100000000000	FAMÍLIA I PATRIMONI	Grup de sèries 1
0101000000000	Documentació familiar	Grup de sèries 2
0101010000000	Genealogia i heràldica	> Sèrie 1
0101020000000	Partides de baptisme, casament i defunció	> Sèrie 1
0101030000000	Nupcials i capítols matrimonials	> Sèrie 1
0101040000000	Heretaments	> Sèrie 1
0101050000000	Testaments	> Sèrie 1

0101060000000	Codicils	> Sèrie 1
0101070000000	Tutories (nomenament i emancipació de menors)	> Sèrie 1
0101080000000	Fundació de misses i aniversaris	> Sèrie 1
0101090000000	Títols, privilegis i permisos	> Sèrie 1
0101100000000	Correspondència	> Sèrie 1
0101110000000	Memries	> Sèrie 1
0101120000000	Diversa	> Sèrie 1
0102000000000	Documentació patrimonial	Grup de sèries 2
0102010000000	Inventaris de béns	> Sèrie 1
0102020000000	Plànols de propietats	> Sèrie 1
0102030000000	Acanaments i atermenaments	> Sèrie 1
0102040000000	Establiments. Subestabliments	> Sèrie 1
0102050000000	Precaris	> Sèrie 1
0102060000000	Transferències de la propietat	> Sèrie 1
0102060100000	Compravendes	> Sèrie 2
0102060200000	Ratificacions de compravenda	> Sèrie 2
0102060300000	Vendes a carta de gràcia	> Sèrie 2
0102060400000	Revendes	> Sèrie 2
0102060500000	Compravendes del dret de lluir iuitar	> Sèrie 2
0102060600000	Permutes	> Sèrie 2
0102060700000	Agnicions de bona fe	> Sèrie 2
0102060800000	Cessions i donacions	> Sèrie 2
0102060900000	Preses de possessió	> Sèrie 2
0102070000000	Crèdit i endeutament	> Sèrie 1
0102070100000	Violaris	> Sèrie 2
0102070200000	Censals	> Sèrie 2
0102070300000	Ratificacions	> Sèrie 2
0102070400000	Llevadors de censals i violaris	> Sèrie 2
0102070500000	Lluicions de censals i violaris	> Sèrie 2
0102070600000	Debitoris	> Sèrie 2
0102070700000	Préstec	> Sèrie 2
0102080000000	Beneficis. Causes pies. Patronats	> Sèrie 1
0102090100000	Arrendaments	> Sèrie 2
0102090200000	Ajustaments de preu	> Sèrie 2
0102090300000	Llibres de comptes	> Sèrie 2
0102090400000	Atorgament de poders	> Sèrie 2
0102090500000	Procures	> Sèrie 2
0102100000000	Administració del patrimoni	> Sèrie 1
0102100100000	Èpoques	> Sèrie 2
0102100200000	Dipsits a la taula de canvi	> Sèrie 2
0102100300000	Contribucions: municipal, estatal i de guerres	> Sèrie 2
0102100400000	Rebutis	> Sèrie 2
0102110000000	Renúncies	> Sèrie 1
0102120000000	Definicions	> Sèrie 1
0102130000000	Llicències	> Sèrie 1

01021400000000	Diversa	> Sèrie 1
02000000000000	PLETS	Grup de sèries 1
02010000000000	Plets	Grup de sèries 2
02020000000000	Concòrdies, convenis i transaccions	Grup de sèries 2
02030000000000	Nomenaments d'àrbitres	Grup de sèries 2
02040000000000	Sentències	Grup de sèries 2
02050000000000	Judicis verbals	Grup de sèries 2
02060000000000	Recursos	Grup de sèries 2
02070000000000	Diversa	Grup de sèries 2
03000000000000	DOCUMENTACIÓ MUNICIPAL	Grup de sèries 1
03010000000000	Administració municipal	Grup de sèries 2
03010100000000	Correspondència	> Sèrie 1
03020000000000	Finances	Grup de sèries 2
03020100000000	Cadastre	> Sèrie 1
03020200000000	Amillaraments	> Sèrie 1
03020300000000	Talles	> Sèrie 1
03020400000000	Rebuts	> Sèrie 1
03030000000000	Recomptes de població	Grup de sèries 2
03040000000000	Diversa	Grup de sèries 2
04000000000000	DRETS I RENDES FEUDALS	Grup de sèries 1
04010000000000	Capbreus	Grup de sèries 2
04020000000000	Reconeixement de senyoria	Grup de sèries 2
04020100000000	Sobre una persona	> Sèrie 1
04020200000000	Sobre una terra	> Sèrie 1
04030000000000	Prestacions del domini útil	Grup de sèries 2
04030100000000	Llevadors de censos	> Sèrie 1
04030200000000	Èpoques de censos	> Sèrie 1
04030300000000	Èpoques de foriscapi i de lluïsmes	> Sèrie 1
04030400000000	Definicions de censos	> Sèrie 1
04030500000000	Dret de fadiga	> Sèrie 1
04030600000000	Firmes per raó de senyoria	> Sèrie 1
04040000000000	Reduccions de censos, tasques...	Grup de sèries 2
04050000000000	Compravenda de censos	Grup de sèries 2
04060000000000	Redempcions de drets feudals	Grup de sèries 2
04070000000000	Compravenda de senyoria directa	Grup de sèries 2
04080000000000	Batlliu de sac	Grup de sèries 2
04090000000000	Delmes i primícies	Grup de sèries 2
04100000000000	Arrendaments de drets feudals	Grup de sèries 2
05000000000000	BIBLIOTECA	Grup de sèries 1
05010000000000	Disposicions legals	Grup de sèries 2
05020000000000	Bans, proclames i decrets	Grup de sèries 2
05030000000000	Prensa	Grup de sèries 2
05040000000000	Fulls volants	Grup de sèries 2
05050000000000	Diversa	Grup de sèries 2
06000000000000	DOCUMENTACIÓ RELIGIOSA	Grup de sèries 1
06010000000000	Documentació parroquial	Grup de sèries 2

06010100000000	Consuetes	> Sèrie 1
06010200000000	Sacramentals	> Sèrie 1
06020000000000	Carreres eclesiàstiques	Grup de sèries 2
06030000000000	Sant Ofici	Grup de sèries 2
06040000000000	Diversa	Grup de sèries 2
07000000000000	DOCUMENTACIÓ DIVERSA	Grup de sèries 1
07010000000000	Notícies importants	Grup de sèries 2
07020000000000	Material pedagògicoescolar	Grup de sèries 2
07030000000000	Cures medicinals	Grup de sèries 2
07040000000000	Receptes culinàries	Grup de sèries 2
07050000000000	Poemes i cançons	Grup de sèries 2

[INFORMACIÓ SOBRE AVALUACIÓ, TRIA I ELIMINACIÓ]: La documentació és de conservació permanent

[INCREMENTS]: No es preveuen nous ingressos.

[CONDICIONS D'ACCÉS]: L'accés a la documentació del fons és públic

[CONDICIONS DE REPRODUCCIÓ]: Les condicions de reproducció es regiran pel reglament de l'AMCS.

[LLENGÜES I ESCRIPTURES DELS DOCUMENTS]: Les llengües predominants són el català, el castellà i el llatí.

[CARACTERÍSTIQUES FÍSiques I REQUERIMENTS TÈCNICS]: La documentació es troba en bon estat de conservació.

[INSTRUMENTS DE DESCRIPCIÓ]: Inventari del Fons Oller

[EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DELS ORIGINALS]: Els originals es troben a l'AMCS.

[EXISTÈNCIA I LOCALITZACIÓ DE REPRODUCCIONS]:

[DOCUMENTACIÓ RELACIONADA]: Arxiu Municipal de Girona. Fons Pelagi Negre. Catàleg de pergamins. Doc. 568. 1618, juliol, 29, Cassà de la Selva. Definició atorgada per Esperança Oller, filla de Jaume Oller, d'Esclet, i de la seva esposa Anna, difunts, a favor del seu germà Feliu.

[BIBLIOGRAFIA]: Arnau i Guerola, Maruja. *La comarca de la Selva en els segles XVIII i XIX*. Treball premiat en el IV Concurs Literari Colla Excursionista Cassanenca (I Premi Família Pascual).

[NOTES]: L'expedient i decret d'acceptació de la donació és el 2013/104.

[AUTORIA I DATA(ES)]: Jordi Curbet Hereu, juliol-agost 2019

[FONTS]:

Inventari del Fons Oller 2019

Text de presentació del fons, a càrrec de Joaquim Mundet, amb motiu de l'acte públic de reconeixement dels donataris de documentació, organitzat per l'Arxiu el setembre del 2013.

[REGLES O CONVENCIONS]: Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC).
Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, 2007.